

"כשהנאצים כבשו את וארשה יכולתי לעבוד למענם, כיוון שהייתי מצוייד בהמצאות של גדולי מדעני גרמניה, והנאצים היו אפילו מתעלמים מיהדותי. אך לא רציתי ליהנות מזכויות אלו, ועברתי את כל מדורי הגיהנום. אחר-כך ברחתי לרוסיה. אבל האינטלקטואלים שלנו החלו מתנכרים שם ואף מלשינים זה על זה. לכך בדיוק נזקקו הבולשביקים. הם שלחו אותם אל המחנות. אני עצמי הייתי בשעתו קרוב לקוממוניזם, אך כאשר בא זמן שהשתלם היטב להיות קוממוניסט, נמאס עלי המישטר כולו ואמרתי להם זאת בגלוי. אתה כבר יכול לתאר לעצמך כיצד הללו טיפלו בי.

"כך או כך. החזקתי מעמד ועברתי את המלחמה, את המחנות, את הרעב, את סבל-הכינים, ובשנת אלף-תשע-מאות ארבעים-וחמש חזרתי ללובלין. שם פגשתי את מאשה שלך. היא הייתה אשתו או פילגשו של איזה עריק מן הצבא האדום, שבפולין עסק בהברחות ובשוק-שחור. היה לה די מזון למחייתה, מהמברית שלה. אינני יודע במדויק מה התרחש ביניהם. הוא האשים אותה שאינה נאמנה לו, והאל יודע מה עוד. אינני חייב לומר לך שהיא אישה מרשעת — לפני כמה שנים היא הייתה יפהפיה. אני איבדתי את כל משפחתי. כאשר שמעה שמדען אני, החלה להתעניין בי. אני משער כי למברית הייתה אישה אחרת או חצי תריסר אחרות. עליך לזכור שבכל שבילי החיים מצוי מין יותר מגרעינים.

"מאשה מצאה את אימה, וכולנו יצאנו לגרמניה. לא היו לנו תעודות ונאלצנו לגנוב גבולות. כל צעד היה מסוכן מאוד. אם רצית להישאר בחיים היה עליך לעבור על החוק, כיוון שכל החוקים שלחו אותך למוות. הן אתה בעצמך היית קורבן, כך שאתה יודע כיצד זה היה, למרות שלכל אחד סיפור משלו. אי אפשר לדבר אל פליט בהגיון, כיוון שלא משנה מה יש לך לספר, מישוה תמיד יטען שהכול התרחש בדיוק בצורה אחרת.

"אך מוטב שנושב אל מאשה. הגענו לגרמניה והם ביכל הכבוד כלאו אותנו במחנה. זוגות חיו בדרך-כלל בצוותא מבלי להזדקק לטקסי-נישואין. מי נזקק לטקסים בזמנים ההם? אך אימה של מאשה דרשה שנתחתן כדת משה וישראל. המברית שלה נתן לה מן-הסתם גט, או שהיא לא נישאה לו כלל. אך כל זה לא הדאיג אותי. רציתי לשוב אל עבודתי המדעית בהקדם האפשרי; וגם אינני אדם דתי. היא רצתה בחתונה, אני הסכמתי לחתונה. האחרים החלו לעסוק מייד עם בואם למחנה במסחר ובהברחות. הצבא האמריקאי הביא כל מיני מצרכים לגרמניה והיהודים רכלו בהם. יהודים סחרו בכל מקום, אפילו באושוויץ. אם יש גיהנום — סחרו גם שם. אינני אומר זאת מתוך רשעות. במה עוד יכלו להתעסק שם? מה שסיפקו ארגוני-הסעד הספיק בקושי לקיום. אחר כל שנות הרעב הללו רצו בני-אדם לאכול היטב וגם להתלבש בבגדים נאים.

"אך מה יכולתי לעשות, אם אינני סוחר מטבעי? נשארתי בבית והתקיימתי על מצרכים שסיפק ה'ג'וינט'. הגרמנים לא איפשרו לי להימלט סמוך לאוניברסיטה או למעבדה. היו שם עוד כמה בטלנים כמוני, ואנחנו קראנו ספרים או שיחקנו שחמט. הדבר לא מצא חן בעיני מאשה. חיה עם המברית הרגילו אותה למותרות. כאשר פגשה בי, התרשמה מן העובדה שמדען אני. אך הדבר לא סיפק אותה למשך זמן רב. היא החלה לנהוג בי כבפסולת. היא ערכה לי מחזות-אימים. אימה — עלי לומר לך — היא אדם קדוש; היא סבלה נוראות ונשארה טהורה. אהבתי מאוד את אימה. וכי לעיתים קרובות אתה מוצא נשמה כה קדושה? אביה של מאשה אף הוא היה אדם הגון, מעין סופר, חובב-עברית. ממי ירשה את תכונותיה — לא אדע. היא לא בחלה בהילולה בכל מקום שנערכה. המבריתים ערכו תמיד משת' אות, ריקודים. ברוסיה התרגלו לשתות וודקה ולהינות מכל הכרוך בה.

"כשפגשתי את מאשה בלובלין התרשמתי שהיא נאמנה למברית שלה. אך עד מהרה נסתבר לי שהיא מנהלת כל מיני פרשיות-אהבים. היהודים החלשים הושמדו ואלה שנותרו היו עשויים מברזל, אך מסתבר שאף הם אנשים שבורים. צרותיהם צפות ועולות עתה. בעוד מאה שנה יתוארו הגיטאות מן הסתם באורח אידיאלי, וייווצר הרושם שרק קדושים חיו שם. אין שקר גדול מזה. ראשית, כמה קדושים קמו בדור אחד? שנית, רוב רובם של היהודים האדוקים הושמדו. ואלה שנותרו בחיים השתוקקו לחיות בכל מחיר. בגיטאות שונים הם אפילו ניהלו קאבארטים. אתה יכול כבר לתאר לעצמך איזה קאבארטים! היה עליך לדרוך על גופות-מתים כדי להמשיך לחיות.

"השקפתי היא שהמין האנושי הולך ופוחת, ואינו משתפר. אני מאמין באבולוציה של נסיגה. האיש האחרון עלי-אדמות יהיה שודד ומטורף כאחד.

"אני משער שמאשה סיפרה לך דברים גרועים ביותר על אודותי. היא-היא שהרסה את נישואינו. בשעה ששוטטה בחוצות, ישבתי אני, כאידיוט, בבית עם אימה. האם סבלה ממחלת-עניים ואני קראתי לפניה מן החומש ומן העתונות היידי-האמריקאנית. אך כמה זמן אפשר לחיות כך? אינני זקן עתה, ובאותם הימים הייתי בעצם עלומי. באותה עת התחלתי גם לפגוש אנשים וליצור קשר עם עולם-המדע. נשים-פרופסוריות מאמריקה נהגו לבוא ולבקר. מצוי כאן מספר ניכר של נשים בעלות השכלה, והללו החלו לגלות בי עניין. חממתי שפרה-פועה אמרה לי בגלוי שכל עוד מאשה זונחת אותי ליום-תמים ואף לחצי-הלילה — אינני חייב לה דבר. שפרה-פועה אוהבת אותי עד עצם היום הזה. פעם פגשתי אותה ברחוב והיא חיבקה ונישקה אותי. היא עדיין קוראת לי בני.

"כאשר זכיתי באשרת-כניסה לארצות-הברית חזרה מאשה פתאום להתעניין בי. זכיתי באשרה לא כפליט, כי אם

כמדען. אני קיבלתי אותה — ולא היא. היא נתכוונה לעלות לארץ-ישראל. שתי אוניברסיטאות מפורסמות באמריקה התחרו זו בזו כדי לזכות בי. אחר-כך סולקתי מן האחת וגם מן השנייה, בשל סכסוכים. לא אלאה אותך בעניין זה, כיוון שאין הוא שייך לנושא. פיתחתי תיאוריות וגיליתי המצאות שהתברורות הגדולות לא ראו אותן בעין יפה. נשיא אחת האוניברסיטאות אמר לי בגלוי, איננו יכולים להרשות לעצמנו משבר נוסף בולסטרטי. גיליתי, לא פחות ולא יותר מאשר מקורות חדשים של אנרגיה. אנרגיה אטומית? לא בדיוק אטומית. אכנה אותם כמקורות ביולוגיים. הפצצה האטומית עלולה הייתה גם היא להקדים בשנים ספורות לולא התערב רוקפלר.

"המולטי-מיליונרים האמריקאניים שכרו שודדים כדי לשדוד את האיש היושב לפניך. הם חיפשו את המכשיר, שבני-תי במשך שנים במוידיי. אילו מכשיר זה החל לפעול — ורק כפסע היה שאכן יפעל — היו חברות הנפט האמריקאניות פושטות את הרגל. אך בלעדיי היו המכונות והחומרים החימיים חסרי-ערך לגבי השודדים. החברות ניסו לקנות אותי. היו לי קשיים בהשגת תעודת-האזרחות, ואני בטוח שהחברות בחשו בקלחת. אתה יכול לירוק עשר פעמים ביום בפניו של הדוד סם, והוא יחייך ויחריש. אך נסה רק לשים ידך על עסקי-ממונו, והוא יעשה נמר.

"היכן הפסקתי? הן, כן, באמריקה. מה הייתה מאשה עושה בארץ-ישראל? היא הייתה מגיעה אל מחנה-פליטים, שלא היה טוב בהרבה מן המחנה שבגרמניה. אימה הייתה חולה והאקלים שם היה מחסל אותה. אינני מנסה להציג את עצמי כקדוש. זמן-מה לאחר בואנו לכאן, נסתבכתי עם אישה אחרת. היא דרשה שאתגרש ממאשה. היא הייתה אמריקאנית, אלמנתו של מיליונר; והיא הייתה מוכנה להושיב אותי במעבדה משלי כדי שלא אהיה תלוי בחסדי אוניברסיטה. אך עדיין לא הייתי מוכן להתגרש ממאשה.

"כל דבר צריך להבשיל, אפילו סרטן. אמת, לא האמנתי במאשה עוד. והאמת, לא חלף זמן רב מאז בואנו לכאן והיא התחילה את עסקיה מחדש. אך מסתבר שאפשר לאהוב גם ללא אמון. פעם אחת פגשתי בחבר-לכיתה מילדות שסיפר לי באופן גלוי שאשתו שרוייה עם גבר אחר. כש-שאלתי אותו כיצד הוא מסוגל לסבול זאת, הוא השיב בפשטות: 'אפשר להתגבר על הקינאה'. אכן, אדם מסוגל להתגבר על כל-דבר, לבד מן המוות.

"התשתה עוד כוס קפה? לא? כן, בן-אדם מתגבר על הכול. אינני יודע כיצד היא פגשה בך, ובעצם זה לא איכפת לי. האם זה משנה משהו? אינני מאשים אותך. מעולם לא נשבעת לי אמונים. בעולם הזה אנו נוטלים כל שביכולתנו לקחת. אני נוטל ממך, אתה נוטל ממני. שהיה מישוה שקדם לך, כאן באמריקה, בכך אני בטוח; מפני שפגשתי בו והוא לא הסתיר ממני את הרבר. לאחר שפגשה בך החלה תובעת שאתן לה גט. אך כיוון שהרסה את חיי, איני חש כל חובה, כלפיה. היא יכולה להשיג גירושים-אזרחיים על-נקלה כיוון שאנו חיים בנפרד מזה זמן-מה. אך איש לא יוכל להכריח אותי שאתן לה גט כדתי-וכדתי, אפילו גדולי-הרבנים. זוהי אשמתה שאני חי ללא עיסוק כלשהו. לאחר שנישואינו עלו על שרטון, ניסיתי לאחות את קרעי הקאריירה שלי, אך נפגעתי כל-כך עד שלא הייתי מסוגל להתרכז בעבודה רצינית. התחלתי לשנוא אותה, אף-על-פי שאין זה מטבעי לשנוא. אני יושב כאן עימן, כידיד ואני מאחל לך כל-טוב, והסיבה היא פשוטה: אילמלא אתה — הייתה פוגשת במישוה אחר. אילו הייתי כה אשם כפי שמאשה מנסה לתאר, כלום הייתה אימה טורחת ושולחת לי ברכת ראש-השנה ומוסיפה עליה מילים-אחדות בעצם ידה?

"עתה אני מגיע אל הנקודה העיקרית. לפני שבועות ספורים טילפנה מאשה וביקשה שניפגש. 'מה קרה?' שאלתי. היא מילמלה וגימגמה עד שלבסוף הצעתי שתבוא לביתי. היא באה מגונדרת בלבושה, מוכנה ומזומנה, כפי שאומרים. כבר שמעתי עליך, אך היא החלה את כל הסיפור מתחילתו, כאילו זה אירע רק אתמול. היא דיקדקה בפרטים. היא הת-אהבה בך; היא כבר מעוברת והיא רוצה בילד ובטקס נישואין כדתי-וכדתי, וכל זה בשל אימה. מאימתי את דואגת כל כך לאימך? שאלתי. הייתי מלא מרירות. היא ישבה בשיכור רגליים, כשחקנית הניצבת בפני המצלמות. אמרתי לה: 'התנהגת כזונה בשעה שהיית עימן, עכשיו שלמך את המחיר'. כמעט שלא התנגדה. 'עדיין אנו בעל ואשה', אמרה. 'אני סבורה שהדבר מותר'. עד היום אינני מבין מדוע עשיתי זאת. אולי מתוך איוו גאויה ריקה, ואז פגשתי ברבי למפרט שסיפר לי על אדותיך, על לימודיך, על השנים שהסתרת בעליית-הגג, והכול נתבהר לפתע, עד להכאיב. הבנתי שהיא לכדה אותך ברישעה, ממש כפי שנלכדתי אני. מדוע היא נמשכת לאינטלקטואלים — זוהי שאלה טובה, אף-על-פי שללא-ספק התעסקה באותה מידה גם עם גסיר-רוח.

"זהו בקיצור הסיפור כולו. היסטוריית זמן רב עד שהחלטתי לספר לך זאת, אך הגעתי למסקנה שצריך להזהירך. אני מקווה שלפחות הילד הוא שלך. דומה שהיא באמת אוהבת אותך, אך עם יצור שכזה לא תדע לעולם.

"לא אחתתן עימה." אמר הרמאן. הוא דיבר בשקט רב עד שטורטשינר נאלץ לזקוף את אוזניו כדי לקלוט את דבריו. "מה ראה, דבר אחד אני רוצה שתבטיח לי. אל תספר לה על הפגישה שלנו. בעצם הייתי צריך לחקשך עימן מיד, אך כפי שכבר נוכחת, אינני בן-אדם מעשי כל-כך. אני עושה דברים ומסבך עצמי בכל מיני צרות. אילו ידעה שסיפרתי לך מה שקרה — חיי היו בסכנה."

"אתה יודע שאינך חייב לשאת אותה לאישה. היא בדיוק הטיפוס שמביא ממזרים לעולם. אם יש לרחם על מישוה, הרי זה עליך"

תרגום: ישראל זמיר

אורציון ברתנא

כבוד עצמי

הוא רוצה להביט ישר בעינים לזה.
היא רוצה להביט ישר בעינים לזאת.
אני רוצה להביט ישר בעינים לחיי —
פעם מלאי קבוד-סמים, ופעם מלאי קבוד-מקנאות.
„אם אתה לא רוצה, לך לרחוב“
„יקרים שלי, הלכתי כבר מזמן!
לכן הבית שלכם מלא אור וקרחת.
אתם עומדים בו, טובלים עד לעינים.
סומים כמאני, מנששים אחר כל אות.
אל דאגה.
לעולם לא ארחיק.
אני פשוט מתפש אותי על המדרגות.“

אביבה גור

בין הכיכר לבין היער

איך מעבירים פילה
פשבכר העיר כל רגע
מת מעצור עוד אדם
מגפוזת מהלכות באלחוס
פרות קדושות בהבל פה
ממסות רסיסי קפור לילה
והן רוצות שך
והן מקבלות שך
עם הוראות לבשול שך.
בין הפקר לבין היער
הפילה ימים רבים
בעיניה
ביניהן פדור כחל קופא

את הטפטוף הזה

את הטפטוף הזה
מקצות אצבעותי
יש לאסוף בך
אפילו אם בך אין געגוע
וכיוצא (וכנכנס) בו
לא כפתוף שלך
אתה תועה.
את הטפטוף הזה שלפעמים
יש לחפן בארץ רוח

מזל משולם

חזיון

א.

הצוענים צובו כאן אתמול.
ראינו אותם מתקפלים
ומעלים על הקרונות.
האש שבערה האירה בשערותיהם.
בבקר ספר השמש קקטוסים על החולות.

ב.

היתה ידועה בפיפה ונחה רב עמה
ראיך בקונותה נסתה להעלות באוב
היתה נצנית בערפל.

ג.

בסערת הגשם, בערב פסח,
הג החרות
שאל לציאה. היכן הציאה?
וכזה ענינו. ראו אותו הולך בגשם. וממלמל.

ד.

חם נשימת הילדים דחוס בחדר.
למולל לב תינוקות לריחות אהבה
לב טמון בנו קפסת בשמים פתוחה
מפסיד ריחו בהרצנה עד
הופך לב עבר-מות.